

Anjel Lertxundi, atzo, Donostiako Udal Liburutegiko sotoan, *Zu* nobela aurkezten. JAGOBA MANTEROLA / ARGAZKI PRESS

«Fikzioa idazkuntzan dago»

Sufrimenduari buruz idatzi du Anjel Lertxundik 'Zu' nobela, minbizi kasu erreala batean oinarrituta

Juan Luis Zabala Donostia

Pankreako minbizi diagnostikatu zioten Anjel Lertxundiren *Zu* nobelako Zu pertsonaiari 2012ko ekainaren 19an. Horrek bizitza errotik eta erabat aldatu zien hala Zuri nola haren senarrari. Senarra idazlea da, eta diagnostikoaren ondoren errealtate horri aurre egiten –errealtate hori onartzen eta errealtate horretara egokitzten– saiatzeko da idazketaren bidez. Senarrak, emazteak diagnostikoa jaso ondoren hasita, hainbat urtez idatzitako testuek osatzen dute *Zu* nobela (Erein).

Ezer gutxi asmatu du Lertxundik *Zu* nobela idazteko, bere emazteari pankreako minbizi diagnostikatu zioten geroztik gertatutako eta bizitza zehazki onartutako baita hura idazteko, eta kontatzen duen oro, funtsean, benetan gertatua delako. Fikzioztzat jo daitekeela uste du hala ere, hizkuntzaren bidez errealtatearen «elaborazio bat» egin duela liburu idaztean. «Fikzioa idazkuntzan dago», Lertxundiren ustez. Horrenbestez, bat dator Inazio Mujika Iraola Erein argitaletxeko editorearekin *Zu* nobela bat dela esatean.

Liburuko testuak «dietario ba-

tekoak balira bezala idatzita» daude, Lertxundik azaldu duenez, baina «narrazioak eta kon-takizunak darama eskutik irakurle, baita liburuaren zatirik errelexiboenetan ere», Mujika Iraolaren ustez, eta horrek *Zu*-ren nobela izaera berresten du.

Zuren senarraren idazteko modua ez da bera senar gisa ari delarik edo idazle gisa ari delarik: senar gisa, lehenengo pertsonan mintzo da; idazle gisa, hirugarren pertsonan, distantzia handiagoz. «Pertsona bakar bati, Zuri, begiratzeko bi talaia desberdin dira», adierazi du Lertxundik. Horrez gain, bereizketa horrek liburuari, ahots desberdinen erabileraren bitartez, liburuari «erritmoa ematen» lagundu diola uste du.

Pertsonaiari *Zu* izena ematea oso baliabide egokia dela uste du Mujika Iraolak, «*Zu* horren atzean kabitzen direlako minbizi, gaixotasuna eta sufrimena pairatu duten guztiak», eta aurrerago ere gogoratuko dela Lertxundik baliabide hori lehen aldiz *Zu* nobela erabili duela.

Lertxundiri «oso modu naturala» bururatu zitzaion pertsonaia *Zu* izendatzea, eta iruditutako erabaki horrek biribildu egiten zuela nobelari eman nahi

zion ikuspuntua. «Historia kon-tatzen duena ez da *Zu*, baizik eta Zuren ondoan dagoen senar idazlea. Aldamenean dagoenarentzat, *Zu* da bestea, gaztelaniaz *la otre* esaten dena, eta egoera muturreko batean ondoan dagoenak are premia handiagoa du beste horrengana iristen ahalegintzeko, bidea elkarrekin eta ahal den erosoan egingo badute. Ondoa duen senarrak eta ondoan duen idazleak Zurengana heldu nahi dute, baina beti geratuko dira motz; bestela ere, bizitza normala, motz gelditzen diren modu berean». Literatura izan daiteke, hala ere, Zurengana heltzen ahalegintzeko modu bat. Adibidez, Lertxundik emazteari erakutsi izan dizkio liburuko pasarteak, idatzi ahal, jakiteko haren sentimenduak, jarrerak eta kezkak ondo jasota zeuden testuetan.

Zu pertsonaiaren senar idazleak idatzitako testuak literaturako aipuz josita daude, baina hiru idazleren lanek dute presentzia handiena: Thomas Mann, *Mendi magikoa*-rengatik (jatorrizko *Der Zauberberg*); Albert Camus, *Izurria* (jatorrizkoan *La peste*), *Caligula* eta beste hainbat liburu-rengatik; eta Susan Sontag, *Galtzen metaforak* (jatorrizkoan *Ill-*

ness as Metaphor) eta gaixotasunaz eta heriotzaz idatzitako beste hainbat liburu-rengatik. Baina beste egile askoren aipua ere badaude, euskal literaturakoak barne, Imanol Zurutzaren *Errautsera arteko sugarra* eta Joxe Aranzabalen *Medikuak esan dit minbizi dudala* bereiziki. Liburuko lehen aipua ere euskal idazle batena da, Oier Guilanena: «Minarena naiz zorionarena beste».

'Mendi magikoa'

Donostiako erietxeari «mendi magikoa» deitzen diote liburuan *Zu* eta senarrak, Illunbetik gora hara doazenean, Lertxundik eta emazteak maiz egin duten bezala. «Zenbat aldiz kantatu dugun [Xabier] Leteren 'Berrito igo nauzu ene meñdira...' harako bidean! Eta zenbat aldiz gogoratu garen guk Illunbetik gora bezala egiten zuela Letek erietxe bererako bidea Galarretatik gora!».

«Askotan bazter utzi eta hartaz jardun nahi izaten ez dugun bizitzaren alderdi bati buruzko liburu da *Zu*», Lertxundiren ustez. «Alderdi hori da sufrimendua, da gure gorputza dela materia eta egunen batean bukaera izango duela». Bizitzak sufrimenduarekin harreman estu eta zuzenean

jartzen duenean, idazlea, bere abaildurari eta amorruari irtenbidea eman nahian, apunte batzuk hartzen hasten da. «Apunte horiek hasieran haserrezkoak dira, barren-huste bat, kabitu ezin ba-

Askotan bazter utzi eta hartaz jardun nahi izaten ez dugun bizitzaren alderdi bati buruzko liburu da 'Zu'»

Anjel Lertxundi
Idazlea

«Gaixotasunaz ari da, baina ez da liburu itun, ilun, triste eta beltza; argi, soseguzko eta bizipozezkoa baizik»

Inazio Mujika Iraola
Erein argitaletxeko editorea

ten testigantza... Testigantza hori hasieran norberarentzat baino ez da, edo gehien-gehienez alboan daukazunarentzat. Aitortza bat da, eta aitortzak beti dira intimitatean egiten ditugun kontuak, inoiz onartzen dizun arte posible dela hori zabaltzea, baduelako aukera hori».

«Minbizi baten diagnostikoa jasotzean, gaixoari eta haren ondoan dagoenari datorkion lehen galdera, kasu gehienetan, 'zergatik niri?' izaten da, modu batean edo bestean formulatua», azaldu du Lertxundik. «'Zergatik niri?' galdera horren abailduraren eta ulertu ezinean pasatzen da hainbat denbora, eta denbora hori izan daiteke luzapen handikoa edo izan daiteke sakonera handikoa eta luzapen gutxikoa. Baina une jakin batean zulo horretatik irten, eta esaten dugu: 'Zergatik ez niri, bizitzaren egokieretako bat baldin bada halabeharrik hori ekarri ahal izate?' Behin 'zergatik ez niri?' galderara iritsita, buelta bat ematen diozu. Egia da sekulako egurkada hartu duzula, baina egoerari buelta emateko moduan zaude, baldin eta galdera horri erantzuten ahalegintzen bazara. Galdera hori literaturaren historia guztian presente egon da».

«*Zu* ez da autolaguntzako liburu bat», Mujika Iraolaren ustez. «Baina esango nuke irakurleari lagundu egin diezaiokeela. Lagundu diezaioke pasatu baldin bada trantzetik, eta pasatu ez baldin bada. Sufrimena denok pairatzen dugu, modu batean edo bestean. Minaz eta sufrimenaz ari da, gaixotasunaz ari da, heriotzaz ari da, baina ez da liburu itun, ilun, triste eta beltza; argi, soseguzko eta bizipozezkoa baizik».